

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання
історичних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор НН інституту історії, права
та міжнародних відносин

Олександр ЖУКОВ

«28» серпня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ
XX-XXI ст.**

**Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність 014 Середня освіта (Історія)
Освітньо-професійна програма Середня освіта (Історія)**

**Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Мова навчання українська**

Погоджено науково-методичною
комісією НН інституту історії, права та
міжнародних відносин
«28» серпня 2025 р.

Голова Світлана МОЦАК,
кандидат педагогічних наук, доцент

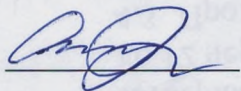
Розробник:

Михтуненко В.В., кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін
Протокол № 1 від «27» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

Моцак С.І., к. пед. н., доцент, завідувач кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 4	Бакалавр	Обов'язкова
		Рік підготовки:
4-й		
Семестр		
Загальна кількість годин - 120		7-й
		Лекції
		20 год.
		Практичні, семінарські
		26 год.
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
		72 год.
		Консультації:
	2 год.	
	Вид контролю: залік	

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Історія країн Центральної та Східної Європи» є фундаментальною історичною дисципліною. Метою вивчення навчальна дисципліна «Історія Центральної та Східної Європи» є визначити особливості розвитку слов'янських народів і держав в новітній час, їх місце в європейській та світовій історії.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія Центральної та Східної Європи» (1918 – до сьогодні) є вивчити політичний, економічний і соціально-політичний розвиток кожного народу і держави, стан культури і освіти, їх місце і роль в міжнародній політиці, вміння користуватися картами, ознайомитися з найбільш значущими дослідженнями історії цих країн.

Навчальна дисципліна «Історія Центральної і Східної Європи» входить до переліку обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми (цикл професійної підготовки).

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **інтегральної компетентності, а саме:** здатність розв'язувати спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі історії, правознавства та методики навчання, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **загальних і професійних (фахових) компетентностей:**

ЗК 1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 9. Здатність використовувати знання державної та іноземної мови в освітній діяльності.

ЗК 10. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ПК 1. Здатність використовувати методологію історії як науки.

ПК 2. Здатність орієнтуватися в історичному часі, застосовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу, доцільно використовувати категоріально-понятійний апарат і хронологію історичної науки.

ПК 3. Здатність ефективно й грамотно працювати з різними джерелами історичної інформації, будувати усні й письмові висловлювання щодо історичних фактів, історичних постатей та історичної теорії.

ПК 7. Здатність застосовувати пошук, аналіз та розуміння архівних матеріалів, дискутувати про минуле в політичному й культурному аспектах.

Навчання спрямоване на комплексну реалізацію практичної, когнітивно-освітньої, професійної та виховної мети, а саме:

- *практична мета*: формування у студентів когнітивної, соціокультурної, професійної компетентності; виробити у здобувачів вміння аналізувати й узагальнювати історичний матеріал, оцінювати основні тенденції їх розвитку, основну хронологію подій, спеціальну термінологію; імена історичних осіб, які відіграли визначну роль в цей період в історії слов'янських народів та держав;

- *когнітивно-освітня мета*: формування у студентів уявлень про специфіку історичного та культурного розвитку слов'янських країн як окремих спільнот та як органічних частин вагомих культурно-історичних спільностей;

- *професійна мета*: формування вміння використовувати знання з історії слов'янських народів в практичній діяльності вчителя історії, здатності творчо використовувати їх в оцінці сучасних світових політичних процесів, критичного й толерантного ставлення до різних точок зору на історію, поваги до історії та культури слов'янських народів.;

- *виховна мета*: виховання у студентів почуття поваги до різних етнокультурних спільнот, формування культурологічних знань студентів, вивчення основ духовної культури суспільства, що сприяють формуванню гуманістичного світогляду та патріотичної свідомості.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Виходячи з методологічних та пропедевтичних функцій дисципліни «Історія Центральної і Східної Європи» її вивченню передуює опанування навчальних дисциплін: Генеалогія; Середньовічна та ранньомодерна історія України; Джерелознавство, архівознавство і музеєзнавство, Нова історія країн Європи і Америки. Навпаки, опанування історії країн Центральної і Східної Європи є передумовою успішного вивчення інших історичних дисциплін.

3. Результати навчання за дисципліною

ПРЗ 1. Знати історичну термінологію й наукову періодизацію історичних процесів.

ПРЗ 2. Знати та розуміти основні концепції, теорії та етапи розвитку історичної науки.

ПРЗ 4. Знати та розуміти історіографію для аналізу сучасних наукових дискусій із проблем вітчизняної та всесвітньої історії.

ПРУ 1. Уміти використовувати новітні методологічні підходи у навчальній та професійній діяльності: цивілізаційний, аксіологічний, культурологічний, антропологічний, багатofакторний.

ПРУ 2. Уміти орієнтуватися в науковій періодизації, порівнювати історичні процеси вітчизняної та всесвітньої історії, виявляти тенденції міжнародних відносин, пов'язані з геополітичними чинниками.

ПРУ 3. Уміти працювати з джерелами інформації, інтегрувати їх зміст, визнавати й сприймати різноманітність критичного аналізу і оцінок історичних джерел.

ПРУ 10. Добирати міжпредметні зв'язки курсів історії в базовій середній школі відповідно до Державного стандарту загальної середньої освіти з освітньої галузі «Суспільствознавство».

ПРК 2. Творчо використовувати теорії й досвід у процесі вирішення соціальних і професійних завдань.

ПРА 1. Пояснює та аналізує суспільні явища, процеси й тенденції у державі та світі, концепцію сталого розвитку людства.

ПРА 2. Характеризує об'єктивно й неупереджено історичні події та постаті різних історичних періодів.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Розподіл балів

Поточний контроль													Разом	Загальна сума	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13			
Поточний контроль															100
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	8	80		
Контроль самостійної роботи															
1	1	2	2	2	1	1	1	2	2	1	2	2	20		

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання здобувачами вищої освіти всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального матеріалу шляхом поточного та підсумкового контролю.

Оцінювання знань здобувачів з навчальної дисципліни «Історія країн Центральної і Східної Європи» здійснюється шляхом проведення контрольних заходів, які включають поточний, підсумковий модульний, підсумковий семестровий контроль. Рівень навчальних досягнень здобувачів оцінюється за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль передбачає усні відповіді здобувачів на теоретичні питання семінарських занять, виконання тестових завдань та самостійних робіт.

Підсумковий модульний контроль передбачає виконання контрольних робіт змістового модулю.

Підсумковий контроль. Формою підсумкового контролю є залік.

Особливу увагу при опануванні змісту навчальної дисципліни «Історія країн Центральної і Східної Європи» приділяється запобіганню порушенню академічної доброчесності.

Поточний контроль складається з таких компонентів:

- **80 балів:** участь у семінарах – підготовка аналітичних звітів та доповідей і пред'явлення результатів в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань / дискусіях, виконання практичних завдань.

- **20 балів:** опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка рефератів, есе тощо;

Разом – 100 балів.

В Університеті передбачено можливість перезарахування результатів неформальної та/або інформальної освіти відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка (<https://sspu.edu.ua/universytet/edusci/normatyvno-pravovabaza>).

Перезарахування результатів здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених освітньою програмою.

Перезарахуванню можуть підлягати результати навчання отримані шляхом неформальної та/або інформальної освіти, що за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як навчальній дисципліні в цілому, так і її окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, які передбачені цією робочою програмою.

Оцінювання результатів аудиторної роботи здійснюється за наступними критеріями

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
6	Здобувач вищої освіти у повному обсязі опрацював матеріал (на належному рівні сформовані знання); упевнено оперує набутими знаннями; аналізує їх, робить власні висновки, здатен відповісти на питання, яке вимагає критичного мислення.
5	Здобувач вищої освіти достатньо повно володіє матеріалом (на достатньому рівні сформовані знання та вміння); аналізує його, робить відповідні висновки, уміє логічно висловити своє ставлення до отриманої інформації. Може відповісти на додаткове питання.
4	Здобувач вищої освіти достатньо повно володіє матеріалом (на достатньому рівні сформовані знання), може дати відповідь на додаткове питання у межах вивченої теми. Однак, не може навести приклад при розкритті змісту певного поняття
3	Здобувач вищої освіти не засвоїв всього програмового матеріалу, допускає незначні помилки, відповідає невпевнено, не завжди адекватно використовує терміни та поняття.
2	Здобувач вищої освіти не засвоїв значної частини програмового матеріалу, допускає суттєві помилки, не володіє поняттєвим апаратом
0	Здобувач вищої освіти не готовий до заняття, не відповідає на питання, що винесені на розгляд. Відсутність на занятті.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання дисципліни «Історія країн Центральної і Східної Європи» можуть бути:

- усне опитування. Здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед здобувачем вищої освіти декілька запитань, при фронтальному – серію логічно пов'язаних між собою питань перед усією аудиторією;
- самостійні роботи. Здійснюється за допомогою письмових робіт. Письмовий контроль відрізняється також глибиною діагностики (поверховий зріз чи ґрунтовний аналіз);
- проектні завдання. Передбачає виконання здобувачами вищої освіти різних форм завдань; розв'язання кейсів, ситуативних завдань.
- підсумковий контроль (екзамен).

Засоби діагностики результатів навчання мають на меті критичне мислення, комплексне розв'язання проблем, оригінальність, креативність, міркування та створення ідей, комунікативні навички та навички самоорганізації, вміння працювати з інформацією.

Особлива увага при опануванні змісту навчальної дисципліни приділяється запобіганню порушенню академічної доброчесності та забезпечення довіри до результатів освітнього процесу та освітньої діяльності.

Питання до підсумкового контролю:

1. Громадянська війна у Росії - причини, хід, наслідки.
2. Внутрішня політика після громадянської війни. Нова економічна політика та її наслідки. Зовнішня політика Росії після звершення Громадянської війни.
3. Внутрішня боротьба у ВКП(б). Причини та наслідки.
4. Політика Колективізації та індустріалізації - причини та наслідки.
5. Події 1937-1938 рр. – причини та наслідки.
6. Зовнішня політика СРСР у 30 рр. XX ст. СРСР та конфлікти у Європі та на Далекому Сході. СРСР та Друга світова війна. 1941-1945.
7. Відродження Польської держави після Першої Світової війни. Радянсько-польська війна 1920 р причини та наслідки.
8. Внутрішня та зовнішня політика Польської Республіки у 20-30-х рр. XX ст.
9. Польща та Друга світова війна. Наслідки Другої світової війни для Польщі.
10. Створення Чехословаччини після Першої Світової війни. Внутрішня та зовнішня політика Чехословацької Республіки у 20-30-х рр. XX ст.
11. Мюнхінські угоди та їх наслідки для Чехословаччини. Чехословаччина та Друга світова війна. Наслідки Другої світової війни для Чехословаччини.
12. Болгарія після Першої світової війни.
13. Внутрішня та зовнішня політика Болгарії у 20-30-х рр. XX ст. Особливості соціально - економічного розвитку.
14. Болгарія та Друга світова війна. Наслідки Другої світової війни для Болгарії.
15. Югославія після Першої світової війни.
16. Внутрішня та зовнішня політика Югославії у 20-30-х рр. XX ст. Особливості соціально - економічного розвитку.
17. Югославія та Друга світова війна. Наслідки Другої світової війни для Югославії.
18. СРСР після Другої світової війни. Економічне та міжнародне становище.
19. Особливості економічного та політичного розвитку СРСР у 1945-1953 рр.
20. Економічний та політичний розвиток СРСР у 1954-1964 рр.
21. XX з'їзд та його наслідки.
22. «Політика нормалізації» й розгортання громадського опозиційного руху в Чехословаччині.
23. Радянсько-югославський конфлікт 1948 р.
24. Експорт сталінізму до слов'янських країн Центральної Європи.
25. Балканські війни 1912 – 1913 рр.: значення.
26. Серпневий путч 1991 р. та розпад СРСР.
27. Путч у Москві 1993 р.

28. Ера Е. Герек. Влада і суспільство Польщі в кризові моменти.
29. Російсько-чеченські війни.
30. Основні етапи загострення відносин між Сербією та Косово.
31. Політична криза в Сербії восени 2002 року «Бульдозерна революція» в Белграді.
32. Створення та робота Міжнародного кримінального трибуналу по колишній Югославії
33. Проблема Косово і її вирішення на внутрішньому та міжнародному рівнях.
34. Міжетнічна війна в Югославії (90-і роки ХХ ст.).
35. «Катинська трагедія» 1940 р.
36. Політика «шокової терапії» в Польщі
37. Польські легіони та система збройних сил Польщі у ХХ ст.
38. Гельсінська спілка та слов'янські країни
39. СРСР в Міжнародних відносинах 1954-1964рр. Карибська криза та її наслідки
40. Перебудова в СРСР та її наслідки.
41. РФ в міжнародних відносинах у 1992-2020 рр.
42. Польща після Другої світової війни. Особливості економічного та політичного розвитку Польщі 1945-1989 рр.
43. Економічний та політичний розвиток Польщі у 1989- 2020 рр.
44. Чехословаччина після Другої світової війни. Особливості економічного та політичного розвитку Чехословаччини 1945-1989 рр.
45. Особливості економічного та політичного розвитку Чехії та Словаччини у 1993-2018 рр.
46. Болгарія після Другої світової війни. Особливості економічного та політичного розвитку Болгарії 1945-1989 рр.
47. Економічний та політичний розвиток Болгарії у 1989- 2020 рр.
48. Югославія після Другої світової війни. Конфлікт з СРСР та його наслідки.
49. Особливості економічного та політичного розвитку Югославії 1945-1990 рр. Югославія в міжнародних відносинах в 1946-1990 рр.
50. Розпад Югославії та його наслідки. Нові держави на Балканах на початку ХХІ ст. Особливості економічного та політичного розвитку.

6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Історія країн Центральної і Східної Європи» складається з одного модуля, в якому висвітлюються основні проблеми історії Центральної та Східної Європи в Новітній період починаючи з 1918 року до сьогодення.

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

МОДУЛЬ 1. СЛОВ'ЯНСЬКІ КРАЇНИ У НОВІТНІЙ ПЕРІОД (1918 РР. - ДО СЬОГОДЕННЯ)

Тема 1. Створення основ нової суспільно-економічної та політичної системи в Росії в ХХ – на початку ХХІ ст.

Жовтнева Революція та її наслідки. Радянська держава. Двовладдя. Розстановка політичних сил. Альтернативи розвитку. Кризи Тимчасового уряду. Розгром корніловщини. Підготовка і проведення більшовиками Жовтневого перевороту. Причини краху демократії і перемоги більшовиків. Передумови революції. Політична криза 1917 р. Більшовицький етап революції. Громадянська війна в Росії. Утвердження радянської влади. Брест: «революційний» вихід з війни. Політика «воєнного комунізму». Білі та червоні. Створення Радянської держави. Радянська Росія в міжвоєнний період. НЕП - Нова економічна політика. Утворення СРСР. Боротьба із так званими «Місцевими ухильниками». Боротьба за владу. Утвердження одноосібної влади Сталіна. Зовнішня політика СРСР у передвоєнні роки. Радянсько-німецький пакт і його наслідки. Початок другої світової війни. Приєднання до СРСР територій Східної Європи. Війна з Фінляндією.

Початок Великої Вітчизняної війни. Росія в часи другої світової війни. «Велика гра». Зрив планів блискавичної війни. Вирішальні битви. Корінний перелом у війні. Перемога антигітлерівської коаліції. Розгром Японії. Історія Росії в другій половині ХХ – початку ХХІ ст. Росія у повоєнні роки. Апогей сталінського тоталітаризму (1945-1953 рр.). Поляризація повоєнного світу і «холодна війна». Відбудова народного господарства країни. Посилення політичних та ідеологічних заходів. Нова хвиля репресій. Післясталінські десятиріччя. Хрущовська «відлига» (1953-1964 рр.). Боротьба за сталінську спадщину. ХХ з'їзд КПРС. Лібералізація політичного режиму. Економічний і соціальний розвиток. Зовнішня політика. СРСР в роки застою (1964-1985 рр.). Падіння Хрущова. Реформа 1965 р. і її провал Економіка дефіциту. Стагнаційних процесів у соціальній і політичній сферах. Формування духовної опозиції дисидентського руху. Зовнішня політика, розрядка і повернення до напруженості. Епоха «перебудови» (1985-1991 рр.). Спроби модернізації соціалізму («перебудова»). Перехід до зміни суспільного ладу. Серпневий путч і розпад СРСР. Закінчення «холодної війни». Розпад радянського блоку. Росія на шляху суверенного (1991-2001 рр.). Перехід до ринкових реформ. Політична криза 1993 р. Прийняття Конституції РФ.

Перша Чеченська війна. Другий термін президентства Б. Єльцина і поглиблення кризи. Друга Чеченська війна. Обрання Президентом В.В. Путіна. Зовнішня політика. Росія на початку ХХІ ст.

Тема 2. Історія Польщі у ХХ ст.

Виникнення регіональних центрів влади восени 1918 р. Діяльність Ю. Пілсудського. Польське питання на Паризькій мирній конференції 1919 р. Боротьба за кордони та їх міжнародно-правове визнання. Зобов'язання Польщі в галузі охорони прав національних меншин. Ризький мир 1921р. Польська економіка у 1919-1939 рр. Соціальна структура і динаміка її зміни. Реструктуризація промисловості. Роль національного та іноземного капіталів в індустріалізації. Аграрні реформи 1920 і 1926 рр. Польська економіка у роки великої кризи початку 30-х років. Політика «етатизму» в 30-і роки. Політичний розвиток в міжвоєнні роки. Діяльність Законодавчого сейму з формування основ парламентаризму. Мала конституція 1919 р. Березнева Конституція 1921 р. Вбивство президента Г. Нарutowича. Особливості партійно-політичної системи в 1922-1926 рр. Криза парламентської системи зразка 1921 р. Соціальні й національні конфлікт. Державний переворот Ю. Пілсудського у травні 1926 року і становлення авторитарного режиму «санатії». Режим і опозиція в 1926-1930 рр. Створення, діяльність і розгром «Центролева». «Брестські» вибори 1930 р. Наступ на політичні свободи. Квітнева конституція 1935 р. Режим без харизматичного лідера і його «декомпозиція».

Початок загальнонаціональної консолідації в 1938-1939 рр. Польща в системі міжнародних відносин в 1921-1939 рр. В орбіті французького впливу. Відносини з сусідами. Польща і Ліга націй. Політика «балансування» Пілсудського-Бека. Польща і план «східного Локарно». Польські концепції безпеки в другій половині 30-х років. Участь Польщі в розвалі Чехословаччини в 1938 р. Радянсько-німецький пакт про ненапад і Польща.

Польський народ в роки Другої світової війни. Польща між Німеччиною та СРСР. Формування польських органів влади в еміграції. Політика Німеччини на окупованих польських землях. Депортації поляків з возз'єднаних з СРСР західноукраїнських і західнобілоруських земель. Катинь. Рух Опору в країні і за кордоном. «Лондонська» та комуністична течії в Опорі. Звільнення Польщі в 1944-1945 рр. Історія Польщі у другій половині ХХ – початку ХХІ ст. Становлення радянської моделі політичної системи. Репресії. Конституція ПНР 1952 р. Масові виступи протесту в 1956 р. Політичні перетворення в другій половині 50-х - 60-і роки. Виступи

інтелігенції і робітників у 1968 і 1970-1971 рр. Ера Е. Герека. Влада і суспільство в кризові моменти.

Створення «Солідарності» і боротьба за владу в 1980-1981 рр. Запровадження воєнного стану. Реформи 80-х років. «Круглий стіл» 1989 р. і його рішення. Сучасна Польща. Парламентські вибори 1989 р. Діяльність уряду Т. Мазовецького. Зміни в партійній системі. Формування парламентської системи правління. Мала Конституцією 1992 р. Становлення ринкової економіки. Конституція 1997 р.

Польща в системі міжнародних відносин після Другої світової війни. Місце Польщі в системі безпеки країн Центральної та Південно-Східної Європи. Рішення національного питання. Проблема польсько-німецького кордону та етапи її врегулювання. Польща у Варшавському договорі. Участь Варшави у розробці та реалізації концепції європейської безпеки і співробітництва в 70-і роки. Пошуки Польщею міжнародних гарантій безпеки після розпаду ОВД. Ідея регіональної безпеки. На шляху в «європейський дім» і НАТО. Східна політика Польщі. Культура, наука і освіта в ХХ ст. Розвиток Польщі на початку ХХІ ст.

Тема 3. Чеські землі в ХХ ст.

Утворення Чехословацької Республіки. Підйом національно-визвольного руху восени 1918 р. Револуція 28 жовтня 1918 р. в Чехії. Мартинська декларація Словацької національної ради. Позиція німецького та угорського населення. Складання державних кордонів. Національний склад ЧСР. Теорія чехословакізму. Економічний розвиток ЧСР у міжвоєнний період. Диспропорції у рівні економічного розвитку регіонів. Аграрна реформа. Своєрідність інтеграції у світову економічну систему. Економічна криза кінця 20-х - початку 30-х років. Політичне життя в 1918-1938 рр. Конституційне устрій республіки. Система адміністративного управління. Перший досвід коаліційної системи влади. Формування політичної системи ЧСР. Перегрупування сил в робітничому русі і освіту КПЧ. Неформальні владні структури. «П'ятірка». Словацька народна партія. Партії чеських німців. Закон про захист республіки. Парламентські вибори 1925 р. Правління буржуазної коаліції. Рух словаків за автономію. Внутрішня політика уряду в роки світової економічної кризи початку 30-х років. Активізація правих сил і словацьких автономістів. Президентські вибори 1935 р. Судето-німецький рух. Заходи щодо захисту територіальної цілісності республіки в 1938 р Мюнхенський диктат великих держав. Друга республіка. Автономні Словаччина та Закарпатська Україна. Проголошення

незалежності Словаччини в березні 1939 р. Окупація Чехії та Закарпатської України. Протекторат Богемія і Моравія.

Чехословаччина в системі міжнародних відносин в міжвоєнне двадцятиліття. Оформлення системи національної безпеки в 20-і роки. Відносини з сусідами. Союз з Францією. Мала Антанта. Радянсько-чехословацький зближення 30-х років. ЧСР і криза Версальської системи в 1938 р. Чехи і словаки в роки Другої світової війни. Економічна експлуатація протекторату та Словаччини Німеччиною. Участь Словаччини у війні. Рух Опору в протекторат, Словаччини. Центри еміграції. Чехословацькі військові підрозділи в Європі. Замах на Гейдріха. Чехословацько-радянське зближення.

Словацького національного повстання 1944 р. Створення національного фронту чехів і словаків. Кошицька програма 1945 р. Празьке повстання. Чеські землі в другій половині ХХ – початку ХХІ ст. Чехословаччина в 1945-1948 рр. Реалізація Кошицької програми національно- демократичних перетворень. Депортація німців. Поетапна націоналізація промисловості, фінансів і торгівлі. Заходи в аграрній сфері. Політична система Національного фронту. Парламентські вибори 1946 р. Уряд К. Готвальда. План Маршалла та ЧСР. Загострення політичної боротьби. Лютневий криза 1948 р.

Перебудова політичної системи. Відставка Е. Бенеша. Економічний розвиток соціалістичної Чехословаччини. Завершення націоналізації промисловості та сфери послуг. Виробнича кооперація сільського господарства. Перехід до планового ведення господарства. Допомога в індустріалізації країнам радянського блоку. Вирівнювання рівнів економічного розвитку Чехії та Словаччини. Стагнація економіки. Реформаторські тенденції 1960-х років. Повернення до централізованої системи управління економікою. Політичний розвиток Чехословаччини в 1948-1989 рр. Післялютневі соціальні та політичні перетворення. Репресії. З'їзд письменників 1956 р. Симптоми кризи влади.

Конституція ЧССР 1960 р. Боротьба за лібералізацію суспільно-політичного життя. Рух за реформи в Словаччині. Розкол у керівництві КПЧ. «Програма дій» КПЧ. «Маніфест 2000 слів». Тиск країн Варшавського договору на Чехословаччину. Військова інтервенція 1968 р. Московський протокол. Реакція чехів і словаків на вторгнення. Перетворення ЧРСПР на федеративну державу чехів і словаків. Наступ на реформаторів. «Уроки кризового розвитку». Р. Гусак і курс на «реальний соціалізм». Діяльність опозиції в країні і в еміграції. Хартія-77. Репресії проти дисидентів. Рух за права людини. Реформи кінця 80-х років. Листопадові подіях 1989 р.

«Громадянський форум» і «Громадськість проти насильства». Кінець «режиму нормалізації».

Чехословаччина в 1989-1992 рр. Парламентські вибори 1990 р. Формування коаліційної системи влади. Зміна характеру федерації. Розпад ЧСФР. Соціально-економічна і політична життя Чеської республіки після 1992 р. Словацька республіка на сучасному етапі розвитку. Чехословаччина в системі міжнародних відносин після другої світової війни. Включення ЧСР в систему безпеки країн ЦЮОВЕ. Участь в ОВС та РЕВ.

Нормалізація чехословацько-німецькі відносини у 70-і роки. Інтеграція Чеської республіки в ЄС і НАТО. Участь ЧР і СР в регіональних організаціях. Культура, наука і освіта в ХХ ст. Шкільна система. Освіта. Досягнення природничих і технічних наук. Історичні центри. Внесок у світову культуру К. Чапека та Я. Гашека. Образотворче мистецтво. Національна кінематографія. Освіта, наука, мистецтво в 50-ті - 90-ті роки. Чехословацька Академія наук і її діяльність. Офіційне і реформаторське напрями в науці та мистецтві. В. Гавел. Дисиденти.

Тема 4. Історія словацьких земель у ХХ ст.

Приєднання Словаччини до Чехії. Динаміка розвитку Чехословаччини у 20-ті роки. Світова економічна криза та її наслідки для країни. Мюнхенська змова. Виникнення «незалежної» Словацької республіки. Захоплення влади компартією та початок «соціалістичного будівництва». «Празька весна». «Політика нормалізації» й розгортання громадського опозиційного руху. «Оксамитова революція». Утворення незалежної Словаччини. Сучасна Словаччина та особливості її розвитку.

Тема 5. Південно-слов'янські народи в першій половині ХХ ст.

Південнослов'янські народи Австро-Угорщини. Південнослов'янський комітет. Корфська декларація 1917 р. Національно-визвольний рух південнослов'янських народів Австро-Угорщини в 1917-1918 рр. Прорив Салонікського фронту і крах монархії Габсбургів. Народне віче в Загребі. Проголошення Держави словенців, хорватів і сербів (жовтень 1918 р.). Південно-слов'янські народи у міжвоєнний період. Політичний розвиток Королівства сербів, хорватів і словенців (СХС) з 1 грудня 1918 по 1928 рр. Утворення унітарної держави південно-слов'янських народів.

Складання політичної системи. Парламентські вибори 1920 р. Заборона КПЮ. Видовданська Конституція 1921 р. Міжнаціональні відносини. Сербсько-хорватське протистояння. Створення Селянсько-демократичної коаліції в Хорватії. Вбивство С. Радича. У пошуках політичної стабілізації

(1929-1941 рр.). Державний переворот 1929 р. і встановлення королівської диктатури. Перейменування держави до Королівства Югославія. Адміністративна реформа. Октройована конституція. Вбивство короля Олександра. Ослаблення диктатури. Сербсько-хорватську угоду 1939 р. Березневий державний переворот 1941 р. Економіка Югославської держави в міжвоєнний період. Аграрна реформа. Досягнення і труднощі господарської інтеграції. Руйнівні наслідки економічної кризи кінця 20-х - початку 30-х років.

Югославія в системі міжнародних відносин у міжвоєнний період. Південнослов'янське питання на Паризькій мирній конференції 1919 р. профранцузька зовнішньополітична орієнтація. Участь у створенні Малої Антанти. Нормалізація відносин з Болгарією в 1923 р. Югославно-італійські протиріччя. Участь у Балканському пакті. Південні слов'яни у 1939-1950 рр. Переорієнтація зовнішньої політики у другій половині 30-х - початку 40-х років. Підписання Троїстого пакту в березні 1941 р. Укладення договору про дружбу і ненапад з СРСР.

Південнослов'янські народи в роки Другої світової війни. Агресія Німеччини, Італії, Болгарії та Угорщини проти Югославії в 1941 р. Розділ країни. Незалежна держава Хорватія (А. Павелич). Початок руху Опору: партизани І. Броз Тіто і четники Д. Михайловича. Діяльність комуністів на звільнених територіях. Створення Антифашистського віче народного визволення Югославії (АВНОЮ). Друга сесія АВНОЮ (1943 р.) і проголошення федерації. Боротьба за її міжнародне визнання. Звільнення країни. Югославія в перші повоєнні роки. Перемога сил комуністичної орієнтації. Соціально-економічні та політичні перетворення. Конституції 1946 р і закріплення федеративного устрою Югославії. Зовнішньополітичні ініціативи: плани Балканської федерації, Трієст. Радянсько-югославський конфлікт 1948 р. Ізоляція Югославії країнами соціалістичної орієнтації. Розробка та реалізація моделі самоуправлінського соціалізму. Конституційний закон 1953 Політичні репресії. Справа М. Джіласа.

Тема 6. Південно-слов'янські народи в другій половині ХХ ст.

Політичний розвиток Югославії в 50-ті - на початку 70-х років. Конституція 1963 р. Перейменування ФНРЮ в СФРЮ. Зміни в організації та діяльності вищих органів державної влади. Боротьба в керівництві Союзу комуністів Югославії. Справа А. Ранковича. Реформи 60-х років. Студентські заворушення 1968 Події в Хорватії в 1971 р Конституція 1974 X з'їзд СКЮ. Наростання соціально-економічних труднощів і міжнаціональних протиріч в середині 70-х - початку 90-х років. Післятітовська Югославія.

Міжнаціональний конфлікт в Косово. Зростання економічної і політичної роз'єднаності суб'єктів Югославської федерації. Лібералізація політичної системи СФРЮ в кінці 80-х років. Багатопартійність і вільні вибори.

Проголошення незалежності союзними республіками і розпад Югославської федерації. Югославія в системі міжнародних відносин в 1945 - наприкінці 1980-х рр. Участь у створенні системи безпеки країн Центральної та Південно-Східної Європи. Югославія і Комінформбюро. Зовнішньополітичні аспекти радянсько-югославського конфлікту. Відносини ФНРЮ із Заходом в кінці 40-х - початку 60-х років. Нормалізація відносин з СРСР і його союзниками. Югославія і рух неприєднання. Югославія та РЕВ. Республіки Боснія і Герцеговина, Македонія, Словенія, Союзна республіка Югославія, Хорватія. Внутрішньополітичні, міжнаціональні та зовнішньополітичні чинники розвитку нових держав. Дейтонські угоди 1996 р.

Культура, наука і освіта в ХХ ст. Введення обов'язкової шкільної освіти. Університети та Академії наук. Розвиток національних літератур. Живопис. Архітектура. Внесок російських емігрантів в культуру міжвоєнної Югославії. Модернізація освітньої системи після другої світової війни. Створення та розвиток академічної науки. Література. Образотворче мистецтво та архітектура. Зміни в способі життя

Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р
СЛОВ'ЯНСЬКІ КРАЇНИ У НОВІТНІЙ ПЕРІОД (1918 РР. - ДО СЬОГОДЕННЯ)						
Тема 1. Створення основ нової суспільно-економічної та політичної системи в Росії в ХХ – на початку ХХІ ст.	23	5	6			12
Тема 2. Історія Польщі у ХХ ст.	19	3	4			12
Тема 3. Чеські землі в ХХ ст.	19	3	4			12
Тема 4. Історія словацьких земель у ХХ ст.	19	3	4			12
Тема 5. Південно-слов'янські народи в першій половині ХХ ст.	19	3	4			12
Тема 6. Південно-слов'янські народи в другій половині ХХ ст.	19	3	4			12
	2				2	
Усього годин за рік	120	20	26		2	72

7.3. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Тема 1. Створення основ нової суспільно-економічної та політичної системи в Росії в XX – на початку XXI ст.	5
2	Тема 2. Історія Польщі у XX ст.	3
3	Тема 3. Чеські землі в XX ст.	3
4	Тема 4. Історія словацьких земель у XX ст.	3
5	Тема 5. Південно-слов'янські народи в першій половині XX ст.	3
6	Тема 6. Південно-слов'янські народи в другій половині XX ст.	3
Разом		20 год.

7.4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Тема 1. Створення основ нової суспільно-економічної та політичної системи в Росії в XX – на початку XXI ст.	6
2	Тема 2. Історія Польщі у XX ст.	4
3	Тема 3. Чеські землі в XX ст.	4
4	Тема 4. Історія словацьких земель у XX ст.	4
5	Тема 5. Південно-слов'янські народи в першій половині XX ст.	4
6	Тема 6. Південно-слов'янські народи в другій половині XX ст.	4
Разом		26 год.

7.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Тема 1. Створення основ нової суспільно-економічної	12

	та політичної системи в Росії в XX – на початку XXI ст.	
2	Тема 2. Історія Польщі у XX ст.	12
3	Тема 3. Чеські землі в XX ст.	12
4	Тема 4. Історія словацьких земель у XX ст.	12
5	Тема 5. Південно-слов'янські народи в першій половині XX ст.	12
6	Тема 6. Південно-слов'янські народи в другій половині XX ст.	12
Разом		72 год.

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Андрущенко І., Андрущенко Б., Шумлянська Н. Історія Польщі. Київ: Арій, 2017. 144 с.
2. Барвінська П.І. Історія СРСР. Навчально-методичний посібник. Одеса, 2016. 136 с.
3. Блек Дж. Історія світу від найдавніших часів до сьогодення; пер. з англ. О. Буйлова. Х.: Віват, 2021. 256 с.
4. Вітенко М. Історія Росії. Від найдавніших часів до наших днів : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2013. 346 с.
5. Вітенко М. Д. Історія Чехії: Навчально-методичний посібник для студентів. Івано-Франківськ. 2016. 40 с.
6. Жихарева Т.Л., Плиско Л.М. Історія Російської держави: навч. посіб. Харків: Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, 2012. 580 с.
7. Зінько Ю. А., Калитко С. Л., Кравчук О. М., Поп І. І. Нариси історії Чехії: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця, 2017. 467 с.
8. Історія слов'янських народів (XIX - початок XX ст.) : навч. посіб. / З. В. Священко ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань: Візаві, 2021. 474 с.
9. Нариси історії Чехії. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Зінько Ю. А., Калитко С. Л., Кравчук О. М., Поп І. І. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД». 2017. 464 с.
10. Орлов А. С., Георгієв В. А., Георгієва Н.Г., Сивохина Т. А. Хрестоматія з історії Росії з найдавніших часів до наших днів. Навчальний посібник. Москва: «Проспект», 2003. 589 с.

11. Польща у кінці XIX - першій половині XX століття: Колективна монографія / гол. редактор Горохівський П. І. Умань: ПВКП АЛМІ, 2018. 308 с.
12. Рудько С. Історія Центрально-Східної Європи. Острог. 2011. 220 с.
13. Цехмістро Н.Я. Історія слов'янських народів. Полтава. 2012. 245 с.
14. Александр А. Л. История Срба I. Белград: АТЦ, 2017. 420 с.
15. Bushkovitch Paul A Concise History of Russia. New York: Cambridge University Press, 2012. 518 p.
16. Frederick B. Chary The History of Bulgaria. Westport: ABC-CLIO, 2011. 210 p.
17. Pánek J, Tůma O. A History of the Czech Lands. Prague: Karolinum Press, 2019. 650 p.
18. Riasanovsky N., Steinberg M.D. A History of Russia. Oxford University Press, Oxford, 2011. 752 p.
19. Stallaerts R. Historical dictionary of Croatia. The scarecrow press. 2010. 452 p.

Додаткові:

1. Алексієвець М. Слов'янські народи Центральної та Південно-Східної Європи: утвердження незалежних держав у міжвоєнні роки (1918–1939 рр.). Україна–Європа–Світ. Серія: Історія, міжнародні відносини. 2009. Вип. 2. С. 26-32.
2. Віднянський С. Новітня історія країн Центрально-Східної Європи у наукових працях співробітників Інституту історії України НАН України. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2012. Вип. 21. С. 9-36.
3. Гайдай Д. Ю. Становлення незалежної Чорногорії: у пошуках ідентичності. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2014. Вип. 4-5. С. 377-392.
4. Дильонгова Г. Історія Польщі, 1795-1990. Київ: Києво-Могилянська акад., 2007. 239 с.
5. Земовіт Щ. Республіка перемагає. Альтернативна історія Польщі. Краків: Знак Горизонт, 2013. 280 с.
6. Каліщук О. Концепт Центральної Європи: історична ретроспектива та політична перспектива. Історичні і політологічні дослідження 2019. № 1 (64). С.70-77.
7. Каппелер А. Нерівні брати. Українці та росіяни від середньовіччя до сучасності; пер. з нім. Чернівці: Книги – XXI, 2018. 320 с.

8. Кравчук О. Національна політика президента Чехословаччини Т. Г. Масарика у другій половині 1920-х рр. Проблеми історії країн Центральної та Східної Європи. 2017. Вип. 6. С. 318-333.
9. Кріль М. М. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець ХХ - початок ХХІ ст.). Київ : Знання, 2008. 284 с.
10. Латиш Ю. Новий погляд на історичний шлях Чорногорії. Етнічна історія народів Європи. 2011. Вип. 30. С. 93-94.
11. Литвин М.Р. Коротка історія Польщі: інструмент формування національної пам'яті. Україна-Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. 2019. Вип. 12. С. 209-211.
12. Орлова Т.В. Історія нових незалежних держав: Postsovieticum: навч. посіб. К., 2010. 487 с.
13. Пенчев А. Чудова книга про болгарських правителів. Софія: ПАН, 2013. 240 с.
14. Плохій С. Загублене царство. Історія «Русского мира» з 1470 року до сьогодні / пер. з англ. Харків: Фоліо, 2019. 308 с.
15. Постоловський Р., Слесаренко А. «Празька весна» 1968 року в Чехословаччині в українській історіографії. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2018. № 27. С.106-119.
16. Польща – нарис історії / За ред. В. Менджецького та Є. Брацисевича. Варшава, 2015. 367 с.
17. Снайдер Т. Криваві землі: Європа між Гітлером та Сталіним: монографія / Тимоті Снайдер. Київ: Грані-Т, 2011. 448 с.
18. Сулея В. Юзеф Підсудський. К., 2018. 528 с.
19. Україна-Русь vs Московія: настільна книга. Навчальний посібник. Крамар С.І. Хмельницький: ТзОВ «Поліграфіст», 2019. 240 с.
20. Иречек К. История на българите. София: Исток Запад, 2015. 936 с.
21. Čedomir Antić. The history of Serbia. Copyright: Laguna, 2018. 280 с.
22. Mędrzecki W. Kresowy kalejdoskop. Wędrówki przez Ziemię Wschodnie Drugiej Rzeczypospolitej 1918–1939. Kraków, 2018. 424 p.
23. Topolski Jerzy. Historia Polski. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie sp. Z o.o., 2015. 435 p.

Інформаційні ресурси:

1. Інститут історії України НАН України: <http://www.history.org.ua>.
2. Інститут археології Національної Академії наук України: <http://www.iananu.kiev.ua>
3. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України: <http://www.ipiend.gov.ua>.

4. Європейська історія – <http://library.byu.edu/~rdh/>.
5. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського:
<http://www.nbuv.gov.ua>.

**9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення,
використання яких передбачає навчальна дисципліна
(за потребою)**

1. Робоча початкова програма курсу.
2. Опорні конспекти лекцій.
3. Навчальні аудиторії, які обладнані для проведення лекційних і семінарських занять.
4. Аудіовізуальні, технічні і комп'ютерні засоби навчання: комп'ютери, мультимедійний проектор, екран.
5. Ілюстративні матеріали;
6. Набір схем та таблиць, що відображають основні параметри регіонів світу.
7. Набір карт: карта світу; карта сучасної Європи.